

Валентина ГУМЕНИЦЬКА

ORCID: 0009-0000-9471-3105

МІЖНАРОДНА ПРАВОВА ДОПОМОГА НА ДОСУДОВІЙ СТАДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ТА ПОРІВНЯЛЬНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ І ОКРЕМИХ ДЕРЖАВ-ЧЛЕНІВ ЄС

DOI: 10.15330/apiclu.70.4.23-4.37 УДК: 343.13:341.4(4+477)

Постановка проблеми. Стрімке зростання рівня транскордонної та міжнародної злочинності, ускладнення її організаційних форм і розширення географії злочинної діяльності зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення узгодженої кримінальної процесуальної політики європейських держав у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Однією з фундаментальних і найдавніших форм співпраці є міжнародна правова допомога на стадії досудового розслідування, яка не втрачає своєї практичної значущості і до сьогодні. Свідченням цього є щорічні статистичні дані Офісу Генерального прокурора [1], які наочно відображають стабільно високий рівень міжнародної взаємодії у цій сфері. Це, своєю чергою, актуалізує потребу у комплексному порівняльно-правовому дослідженні нормативних моделей міжнародної правової допомоги на досудовій стадії кримінального провадження з метою виявлення прогресивних концептуальних підходів іноземних держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі теоретичні та практичні проблеми надання міжнародної правової допомоги під час досудового розслідування висвітлювались у працях таких вчених, як А. Б. Антонюк, О.О. Бекетов, В. В. Зуєв, О.І. Коваль, Д.П. Письменний, Л. Д. Удалова, Ю. М. Черноус, В. М. Юрчишин та ін. Їхні наукові напрацювання присвячені здебільшого дослідженню процесуальних засад та порядку здійснення міжнародної правової допомоги, з'ясуванню її сутності та формулюванню відповідного понятійного апарату, що стали фундаментальним

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ

підґрунтям для майбутніх наукових розвідок. Натомість відсутній комплексний компаративно-правовий аналіз кримінального процесуального законодавства України у зіставленні з нормативними моделями іноземних держав, що і обумовлює актуальність дослідження цієї проблематики.

Метою статті є дослідження міжнародної правової допомоги на стадії досудового розслідування як усталеної форми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні з урахуванням конвенційних стандартів Ради Європи та ЄС, а також проведення порівняльно-правового аналізу відповідного законодавства Республіки Польща, Словацької Республіки, Чеської Республіки та Угорщини задля виявлення прогресивних концептуальних підходів, що можуть слугувати прикладом для вдосконалення кримінального процесуального законодавства України.

Виклад основного матеріалу. Надання міжнародної правової допомоги між Україною та європейськими державами здійснюється відповідно до міжнародно-правових стандартів, прийнятих в рамках Ради Європи, насамперед положень Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року [2] та протоколів до неї – Додаткового протоколу від 17 березня 1978 року [3] і Другого додаткового протоколу від 8 листопада 2001 року [4], а також на підставі двосторонніх договорів та норм Кримінального процесуального кодексу України [5]. Зазначені акти визначають порядок виконання прохань (запитів, доручень) про правову допомогу, вимоги до їх форми та змісту, процедуру вручення процесуальних документів, допиту свідків та експертів, а також порядок отримання та передачі доказів.

Другий додатковий протокол 2001 року суттєво модернізував інститут взаємної правової допомоги, запровадивши удосконалені механізми транскордонної взаємодії, до яких можна віднести: проведення допиту шляхом відеоконференції, транскордонне спостереження, контрольовані поставки, функціонування спільних слідчих груп, а також проведення таємних розслідувань [4]. Зазначені інструменти набувають особливого значення для ефективної боротьби зі злочинністю на стадії досудового розслідування, що свідчить про послідовність і узгодженість кримінальної процесуальної політики держав-членів Ради Європи.

Україна, як держава-учасниця Конвенції, імплементувала її ключові положення в національне кримінальне процесуальне законодавство, зокрема в Розділ IX «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» КПК. Відповідно до статті 545 КПК України, центральним органом, уповноваженим звертатися із запитами про міжнародну правову допомогу під час досудового розслідування та розглядати відповідні запити іноземних компетентних органів, є Офіс Генерального прокурора, за винятком досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України [5].

Водночас положення розділу IX КПК України передбачають системно впорядкований та чіткий перелік процесуальних дій, які здійснюються у рамках надання міжнародної правової допомоги, серед яких: «вручення документів (ст. 564), тимчасова передача (ст. 565); виклик особи, яка перебуває за межами України (ст. 566); допит за запитом компетентного органу іноземної держави шляхом проведення відео- або телефонної конференції (ст. 567); розшук, арешт і конфіскація майна (ст. 568); контрольована поставка (ст. 569); прикордонне переслідування (ст. 570)» [5]. Погоджуємося з позицією науковиці Ю. М. Черноус, яка відносить до цієї групи також слідчі (розшукові) дії та увесь спектр негласних слідчих (розшукових) дій, передбачених главою 21 розділу III КПК України, хоча проведення останніх у межах міжнародного співробітництва залишається істотно проблемним та обмеженим [6, с. 96].

Для забезпечення ефективної реалізації заходів із надання міжнародної правової допомоги на стадії досудового розслідування Офісом Генерального прокурора було прийнято наказ від 12 вересня 2023 року № 258 «Про організацію роботи органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва». Цим наказом визначено основні напрями взаємодії з компетентними органами іноземних держав, а в пункті 9.14 особлива увага приділяється «відповідності змісту та форми запиту, а також додатків до нього положенням міжнародних договорів, у тому числі заявам і застереженням, запитуваної держави» [7].

На міжнародній арені Україна найбільш ефективно співпрацює з державами-членами Європейського Союзу, серед яких Республіка Польща, Словацька Республіка, Чеська Республіка та Угорщина. Ці країни реалізують двовекторний підхід до міжнародного співробітництва в кримінальних справах. З державами, що не є членами ЄС, у тому числі з Україною, вони взаємодіють на підставі вищезазначеної Конвенції, протоколів до неї та укладених двосторонніх договорів про правову допомогу. Натомість на рівні ЄС застосовують спеціальні акти: Рамкове рішення Ради ЄС 2002/465/ЖНА від 13 червня 2002 року про спільні слідчі групи [8], Конвенцію про взаємну допомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 29 травня 2000 року [9], а також Директиву Європейського Парламенту та Ради ЄС 2014/41/ЄС від 3 квітня 2014 року щодо європейського ордеру на проведення розслідування у кримінальних справах [10]. Остання суттєво доповнила та частково замінила положення Конвенції 2000 року, запровадивши новий прогресивний правовий інститут – європейський ордер на проведення розслідування, сутність якого полягає в спрощенні порядку отримання і передачі доказової інформації на території іншої держави-члена ЄС.

Представлена багаторівнева система міжнародно-правових актів зумовлює необхідність проведення аналізу кримінального процесуального законодавства зазначених держав на відповідність європейським стандартам у сфері міжнародної правової допомоги на досудовій стадії.

Кримінальний процесуальний кодекс Словацької Республіки (Trestný poriadok) регламентує процедуру надання міжнародної правової допомоги у главі V під назвою «Правова допомога у відносинах з іноземними державами» [11].

Словацькі органи влади надають міжнародну правову допомогу, запитувану іноземними компетентними органами, трьома способами:

- 1) у порядку, передбаченому КПК Словацької Республіки;
- 2) у порядку, встановленому міжнародним договором;
- 3) у порядку, передбаченому законодавством держави, що запитує, за умови, що така процедура не суперечить основополож-

ним принципам словацького правопорядку, закріпленим у § 481 КПК [12, с. 362-363].

Надання правової допомоги здійснюється на підставі належно оформленого запиту, який надсилається за кордон через Генеральну прокуратуру, що здійснює перевірку його обґрунтованості та відповідності встановленим вимогам. Водночас не виключається можливість направлення запиту дипломатичним шляхом у разі відсутності відповідного міжнародного договору – на засадах взаємності. При цьому словацькі органи можуть ініціювати виконання лише тих процесуальних дій, які вони вправі здійснювати у національному кримінальному провадженні. Важливо, що взаємна правова допомога надається органами запитуваної держави без активної участі органів запитуючої держави, що відображає принцип державного суверенітету у сфері кримінального процесу. Присутність представників іноземних органів та інших уповноважених осіб при проведенні процесуальних чи слідчих дій, що здійснюється органом Словацької Республіки, можлива лише за згодою прокурора чи суду. Обсяг їхньої участі визначається органом, що провадить відповідну дію. Зокрема, він може надати їм право безпосередньо ставити запитання особі, яку допитують [11].

Окрім запитів компетентних словацьких органів, які у правовій теорії розглядаються як міжнародна правова допомога у вузькому (власному) розумінні, законодавство передбачає також так звані спеціальні види правової допомоги (§§ 543–552 КПК), до яких належать: 1) перевезення особи через територію Словацької Республіки (§543); 2) транскордонне спостереження (§544); 3) тимчасове переведення особи для виконання дій за кордон (§§ 545–548); 4) тимчасове переведення особи з-за кордону для виконання дій у Словацькій Республіці (§ 549); 5) вилучення та передання речі (§ 550); 6) арешт та повернення грошових коштів на рахунок в банку або філії іноземного банку (§ 550а); 7) арешт майна, речі або іншої майнової цінності (§ 551); 8) інформація з кримінальної справи (§ 552) [11].

Таким чином, можемо констатувати, що положення кримінального процесуального законодавства Словацької Республіки,

незважаючи на централізовану концептуальну модель, забезпечують гнучкість механізму міжнародної правової допомоги, гарантують пріоритет принципів національного правопорядку та узгоджуються з європейськими стандартами у цій сфері.

У Чеській Республіці законодавець здійснив реформування кримінального процесуального законодавства, вилучивши з КПК 1961 року [13] норми, що регулювали питання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Натомість 30 квітня 2013 року було прийнято спеціальний Закон «Про міжнародну судову співпрацю у кримінальних справах» (*Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních*) [14], який складається із VII частин. Зокрема, у частині III (§§ 39–77) регламентовано процедуру надання міжнародної правової допомоги.

Відповідно до § 40 Закону звернення за правовою допомогою до іноземної держави на досудовій стадії здійснюється на підставі запиту державного прокурора, а після подання обвинувального акта – на підставі запиту суду. Водночас державний прокурор вправі за власною ініціативою звертатися за правовою допомогою і після подання обвинувального акта, якщо це необхідно для забезпечення доказів в інтересах підтримання обвинувачення. Державний прокурор подає запит про правову допомогу до Верховної прокуратури. Якщо в іноземній державі здійснюється досудове розслідування (т. зв. підготовче провадження), компетентним для виконання запиту іноземного органу про правову допомогу є крайова прокуратура, а в інших випадках – крайовий суд, у межах територіальної юрисдикції яких має бути здійснено відповідну процесуальну дію (§ 48) [14].

Цікавою видається норма, яка дозволяє використовувати у кримінальному провадженні докази, надані іноземним органом відповідно до законодавства іноземної держави або законодавства Чеської Республіки, незалежно від наявності формального запиту про міжнародну правову допомогу (§ 42) [14]. Зазначене положення наочно ілюструє диспозитивний підхід чеського законодавця до дотримання процедурних формальностей у сфері міжнародного співробітництва.

Під час здійснення процесуальних дій у межах надання міжнародної правової допомоги безумовно забезпечується дотриман-

ня основоположних прав і свобод людини, гарантованих Конституцією, національним та міжнародним законодавством. Зокрема, відповідно до § 58 (7), особа, яку допитують, має право відмовитися від надання показань як згідно з КПК Чеської Республіки, так і відповідно до законодавства запитуючої держави. Водночас тимчасова передача особи, яка перебуває під вартою або відбуває покарання у вигляді позбавлення волі на території Чеської Республіки, до іноземної держави з метою здійснення кримінального провадження допускається виключно за наявності її добровільної згоди (§ 70) [14].

Як § 63 Закону Чеської Республіки «Про міжнародну судову співпрацю у кримінальних справах» [14], так і § 544 КПК Словацької Республіки [11] закріплюють транскордонне спостереження як спеціальний вид міжнародної правової допомоги, сутність якого полягає в тому, що за умов, визначених міжнародним договором, підрозділ поліції, здійснюючи спостереження за особою або об'єктом, вправі перетинати державний кордон і продовжувати відповідні дії на території іноземної держави. Попри спільну концептуальну основу, досліджувані моделі вирізняються різним рівнем процесуальної деталізації. Словацький законодавець обмежується лаконічним регулюванням участі іноземних органів, тоді як чеський закріплює вичерпний перелік обмежень щодо їхніх повноважень, зокрема заборону обшуків, входження до житла та затримання особи, а також передбачає можливість технічного спостереження без фізичної присутності іноземних представників. Показово, що саме чеська модель найбільш повно відтворює приписи статті 17 Другого додаткового протоколу від 8 листопада 2001 року [4], тим самим забезпечуючи належну правову визначеність щодо обсягу повноважень іноземних органів та процесуальних гарантій осіб, стосовно яких здійснюється спостереження. Зазначений підхід може слугувати вдалим прикладом для українського законодавця при подальшому вдосконаленні національного законодавства у сфері надання міжнародної правової допомоги.

Варто відзначити підвищену увагу чеського законодавця до такої форми взаємної правової допомоги, як спільні слідчі групи

(Joint Investigation Teams), нормативне регулювання яких характеризується високим рівнем інституційної визначеності, детальною регламентацією процедури створення та функціонування, чітким розподілом повноважень членів, що забезпечує оперативність та ефективність міждержавної взаємодії у кримінальному провадженні. Суттєвою перевагою цього механізму є можливість безпосереднього ініціювання процесуальних дій у державах-учасниках без застосування класичних тривалих процедур міжнародної правової допомоги, тоді як допустимість отриманих доказів обумовлюється дотриманням законодавства держави їх отримання або законодавства Чеської Республіки [14].

Наразі на міжнародній арені значна перевага надається прямому контакту між компетентними органами держав у сфері міжнародного співробітництва у кримінальних справах. До безперечних переваг такого механізму належать швидкість передання запитів та забезпечення безпосередньої комунікації між органами, які здійснюють кримінальне провадження. Водночас зазначений підхід має й суттєві недоліки, зокрема мовний бар'єр, а також відсутність у запитуючої держави достовірної інформації щодо предметної та територіальної юрисдикції відповідних іноземних органів [15, с. 995]. Разом з тим, якщо міжнародний договір це передбачає, компетентні органи вправі застосовувати спрощений механізм співпраці, що полягає у здійсненні безпосередніх зносин без залучення центральних органів. Подібне положення закріплено як у § 532 (2) КПК Словацької Республіки [11], так і в § 48 (3), § 54 (2), § 66 (3) та ін. Закону Чеської Республіки «Про міжнародну судову співпрацю у кримінальних справах» [14].

Достатньо усталені відносини сформувалися між Україною та Республікою Польща у сфері співробітництва щодо протидії злочинності, що підтверджується укладенням Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24 травня 1993 року [16]. Окрім двосторонніх договорів з іноземними державами, питання надання міжнародної правової допомоги врегульовано також і на національному рівні у главі 62 КПК Республіки Польща (Kodeks postępowania karnego) під назвою «Правова допомога та вручення документів у кримінальних справах» [17].

Норми, закріплені у статтях 585–589f КПК Польщі, охоплюють як класичні слідчі (розшукові) та інші процесуальні дії, які здійснюються у межах надання міжнародної правової допомоги, такі як: вручення документів особам або установам, що знаходяться за кордоном; допит осіб як обвинувачених, свідків або експертів; проведення огляду та обшуку приміщень, інших місць і осіб, вилучення і передача предметів за кордон; виклик осіб, які проживають за кордоном, для добровільної явки до прокурора з метою допиту або проведення очної ставки, а також доставлення осіб, позбавлених волі, для цієї мети, – так і сучасні прогресивні інструменти боротьби зі злочинністю, серед яких чільне місце посідає інститут спільних слідчих груп [17]. Концептуальний підхід польського законодавця до правового регулювання діяльності груп спільного розслідування виявляє суттєву спорідненість із чеською моделлю, в якій зазначеному механізму на досудовій стадії кримінального провадження відводиться особлива роль у системі взаємної правової допомоги.

Щодо Угорщини, слід відзначити, що на національному рівні правове регулювання міжнародної правової допомоги не включено до Закону № ХС від 2017 року про кримінальне провадження, проте регламентовано в окремому нормативному акті – Законі XXXVIII від 1996 року про міжнародну правову допомогу у кримінальних справах (*évi XXXVIII. törvény a nemzetközi büntető jogsegélyről*) [18]. Детальне регулювання відповідної форми міжнародного співробітництва міститься в Розділі V «Процесуальна правова допомога», зокрема у статтях 61-63/G, де закріплено процедуру надання процесуальної правової допомоги, а статті 64-75/A розкривають зміст видів процесуальної правової допомоги.

На досудовій стадії кримінального провадження повноваження щодо направлення запитів про міжнародну правову допомогу до іноземних держав, а також щодо отримання таких запитів від уповноважених іноземних органів і їх подальшого скерування до компетентних органів в Угорщині, за відсутності міжнародного договору або принципу взаємності, належить Генеральному прокурору (ст. 61). Водночас за наявності міжнародного договору органи прокуратури мають право безпосередньо направляти запити

іноземним органам та отримувати їх від них, що відповідає моделі прямого співробітництва. Примітно, що угорський законодавець не висуває жорстких вимог до форми запиту, обмежуючись умовою можливості встановлення його автентичності, натомість запроваджує іншу імперативну вимогу – до розгляду приймаються виключно запити, складені угорською мовою [18].

Відповідно до ст. 64 Закону, процесуальна правова допомога охоплює такі види: тимчасову передачу затриманої особи державі, що звернулася із запитом; допит із використанням засобів телекомунікації; проведення контрольованої поставки; використання негласного (таємного) слідчого; створення спільної слідчої групи; надання інформації без попереднього запиту; вручення офіційного документа та ін. [18]. Показовим є законодавче закріплення використання таємного слідчого як самостійного виду міжнародної правової допомоги, що узгоджується з положеннями статті 19 «Таємні розслідування» Другого додаткового протоколу від 8 листопада 2001 року [4]. Проведений аналіз статті 70 Закону свідчить, що угорська модель загалом відповідає європейським стандартам, передбачаючи чіткі процесуальні гарантії, зокрема обов'язковість укладення спеціальної угоди, отримання дозволу компетентної прокуратури та правило недопустимості доказів у разі його відсутності. Водночас законодавець передбачає гнучкий механізм реагування для невідкладних випадків, відповідно до якого керівник компетентного поліцейського органу уповноважений попередньо санкціонувати використання таємного слідчого строком до 24 годин із одночасним повідомленням прокуратури, яка невідкладно приймає остаточне рішення [18].

Варто відзначити, що попри відмінності у законодавчих підходах, правові системи досліджених держав мають низку спільних концептуальних рис. Насамперед ідеться про усталену практику застосування законодавства запитуваної держави як базового регулятора виконання запиту з можливістю відступу від цього правила за наявності відповідного прохання запитуючої сторони, а також про пріоритет основних принципів національного правопорядку і дотримання стандартів захисту прав людини як необхідної умови здійснення міжнародного співробітництва у кримі-

нальному провадженні. Наведені закономірності засвідчують, що досліджувані держави, зберігаючи самобутність національних кримінальних процесуальних систем, послідовно дотримуються спільного нормативного вектора, який відповідає європейським стандартам у цій сфері.

Висновки. За результатами проведеного аналізу можна констатувати, що кримінальне процесуальне законодавство Республіки Польща, Словацької Республіки, Чеської Республіки, Угорщини та України в цілому узгоджується з положеннями Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року та Протоколів до неї в частині виконання відповідних міжнародних зобов'язань держав-членів Ради Європи.

Показовим є концептуальний підхід Чеської Республіки у сфері міжнародної правової допомоги на досудовій стадії кримінального провадження, що вирізняється найвищим рівнем системності, гнучкості та процесуальної деталізації серед досліджуваних держав і виявляється у комплексній регламентації як класичних, так і спеціальних її видів. Особливої уваги заслуговує закріплення на законодавчому рівні транскордонного спостереження як самостійного виду міжнародної правової допомоги, що забезпечує належну правову визначеність щодо обсягу повноважень іноземних органів і процесуальних гарантій осіб, стосовно яких здійснюється спостереження. Зазначений підхід може слугувати вдалим прикладом для українського законодавця при подальшому вдосконаленні національного законодавства у сфері міжнародної правової допомоги з урахуванням особливостей правової системи держави та її міжнародних і договірних зобов'язань. Не менш важливим є запозичення досвіду Польщі, Чехії та Угорщини щодо правового регулювання діяльності спільних слідчих груп як найбільш сучасного прогресивного інструмента боротьби зі злочинністю.

1. *Про роботу органів прокуратури. Офіс Генерального прокурора* : [сайт]. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-robotu-organiv-prokuraturi-2> (дата звернення: 04.01.2026).
2. *Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах* : підписана 20 квіт. 1959 р. Верховна Рада України : [сайт]. URL:

- https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036#Text (дата звернення: 04.01.2026).
3. *Додатковий Протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах : міжнар. док. від 17 берез. 1978 р.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_037#Text (дата звернення: 06.01.2026).
  4. *Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах : міжнар. док. від 8 листоп. 2001 р.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_518#Text (дата звернення: 06.01.2026).
  5. *Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 04.01.2026).
  6. Чорноус Ю. М. Міжнародна правова допомога: зміст та питання удосконалення реалізації. *Вісник кримінального судочинства.* 2015. № 2. С. 95–101.
  7. *Про організацію роботи органів прокуратури України у сфері міжнародного співробітництва : наказ Офісу Генерального прокурора від 12 верес. 2023 р. № 258.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0258905-23#Text> (дата звернення: 10.01.2026).
  8. *Council Framework Decision of 13 June 2002 on joint investigation teams.* OJ L 162. 20.6.2002. P.1-3. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A02002F0465-20220310> (дата звернення: 10.01.2026).
  9. *Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters between the Member States of the European Union.* OJ C 197. 12.7.2000. P. 3-23. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:42000A0712\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:42000A0712(01)) (дата звернення: 10.01.2026).
  10. *Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters.* OJ L 130. 1.5.2014. P. 1–36. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/41/oj/eng> (дата звернення: 10.01.2026).
  11. *Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok.* URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301> (дата звернення: 11.01.2026).
  12. *Trestné právo procesné / Ivan Šimovček, Eva Szabová a kolektív. - 4., preprac., a dopl. vydanie. - Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. - 438 strán. - (Slovenské učebnice). - ISBN 978-80-7380-927-0*

13. *Zákon o trestním řízení soudním: zákon č. 141/1961 Sb. 1961. Sbirka zákonů. Částka 66. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141?referrer=grok.com#cast1> (дата звернення: 10.01.2026).*
14. *Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních: zákon č. 104/2013 Sb. Sbirka zákonů. URL: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-104> (дата звернення: 10.01.2026).*
15. *Trestný poriadok / Jozef Čentéš a kolektív. - 4. aktualiz. vyd. - Bratislava : Eurokódex, 2019. - 1038 s. - ISBN 978-80-8155-087-4*
16. *Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах : між-нар. док. від 24 трав. 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616_174#Text (дата звернення 10.01.2026).*
17. *Kodeks postępowania karnego: ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Nr 89 poz. 555. URL: <https://www.inforlex.pl/dok/tresc,DZU.2025.015.0000046,USTAWA-z-dnia-6-czerwca-1997-r-Kodeks-postepowania-karnego.html> (дата звернення: 10.01.2026).*
18. *1996 évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről URL: <https://njt.hu/jogszabaly/1996-38-00-00> (дата звернення: 10.01.2026).*

Валентина ГУМЕНИЦЬКА. Міжнародна правова допомога на досудовій стадії кримінального провадження: європейські стандарти та порівняльно-правовий аналіз законодавства України і окремих держав-членів ЄС.

У статті здійснено комплексне дослідження інституту міжнародної правової допомоги на стадії досудового розслідування як усталеної форми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Проаналізовано міжнародно-правові стандарти, закріплені у Європейській конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року та Додаткових протоколах до неї.

Автором проведено порівняльно-правовий аналіз кримінального процесуального законодавства України, Республіки Польща, Словацької Республіки, Чеської Республіки та Угорщини у частині нормативного регулювання міжнародної правової допомоги на досудовій стадії. Встановлено, що досліджені правові системи загалом відповідають європейським стандартам, демонструючи як спільні концептуальні підходи, так і національні особливості правового регулювання. Зокрема, у законодавстві Словацької та Чеської Республік закріплено транскордонне спостереження як вид міжнародної правової допомоги, тоді як нормативні моделі Чеської Республіки та Угорщини передбачають також додаткову регламентацію таємного розслідування. Зазначені види міжнародної правової допомоги на досудовій стадії поєднують оперативність отримання доказової інформації із належним рівнем процесуальних гарантій передусім через механізми судового або прокурорського контролю з боку приймаючої держави.

Автором акцентовано на прогресивному досвіді Польщі, Чехії та Угорщини у правовому регулюванні спільних слідчих груп як найбільш сучасного прогресивного інструмента боротьби зі злочинністю.

У статті доведено, що концептуальний підхід Чеської Республіки до міжнародної правової допомоги на досудовій стадії вирізняється найвищим рівнем системності, гнучкості та процесуальної деталізації серед досліджених держав. Особливої уваги заслуговує законодавче закріплення транскордонного спостереження як самостійного виду міжнародної правової допомоги, яке забезпечує чітку визначеність повноважень іноземних органів та процесуальні гарантії прав осіб, стосовно яких здійснюється спостереження. Зазначена нормативна модель може слугувати прикладом для українського законодавця при подальшому вдосконаленні національного законодавства у сфері міжнародної правової допомоги з урахуванням особливостей правової системи держави та її міжнародних і договірних зобов'язань.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, кримінальне провадження, міжнародна правова допомога, досудове розслідування, спільні слідчі групи, європейські стандарти, кримінально-процесуальна політика, політика у сфері боротьби зі злочинністю.

Valentyna HUMENYTSKA. International legal assistance at the pre-trial stage of criminal proceedings: european standards and a comparative legal analysis of the legislation of Ukraine and selected EU member states.

The article presents a comprehensive study of the institution of international legal assistance at the pre-trial investigation stage as an established form of international cooperation in criminal proceedings. It analyses international legal standards enshrined in the 1959 European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters and its Additional Protocols.

The author conducts a comparative legal analysis of the criminal procedural legislation of Ukraine, the Republic of Poland, the Slovak Republic, the Czech Republic, and Hungary with regard to the regulatory framework of international legal assistance at the pre-trial stage. It is established that the legal systems under consideration generally comply with European standards, demonstrating both common conceptual approaches and national specificities of legal regulation. In particular, the legislation of the Slovak Republic and the Czech Republic provides for cross-border surveillance as a type of mutual legal assistance, while the legal frameworks of the Czech Republic and Hungary also include additional regulation of covert investigations. These types of international legal assistance at the pre-trial stage combine the efficiency of obtaining evidentiary information with an appropriate level of procedural safeguards, primarily ensured through judicial or prosecutorial control mechanisms exercised by the requested State. The author emphasises the progressive experience of Poland, the Czech Republic, and Hungary in the legal regulation of joint investigation teams as one of the most advanced instruments for combating crime.

The article demonstrates that the conceptual approach of the Czech Republic to international legal assistance at the pre-trial stage is distinguished by the highest

degree of systemic coherence, flexibility and procedural detail among the examined states. Particular attention is drawn to the legislative entrenchment of cross-border surveillance as an autonomous type of international legal assistance, which ensures clear delineation of the powers of foreign authorities and procedural guarantees of the rights of persons subject to surveillance. The said normative model may serve as a reference point for the Ukrainian legislator in the further improvement of national legislation in the field of international legal assistance, taking into account the specificities of the state's legal system and its international and treaty obligations.

Keywords: international cooperation, criminal proceedings, international legal assistance, pre-trial investigation, joint investigation teams, european standards, criminal procedural policy, policy in the field of crime fighting.